

TROMALKEREN TUMARI GODI

OSNOVNA POIMJA

BASHO MARIPA MUJAL DEZINFORMACIE,
PROPAGANDA THAJ HIBRIDNO DARAVINA

Tromalkeren tumari godi!

Ka ja brošura si te šaj dela suporto bašo dizutnja em dizutne te prependžaren o dezinformacie thaj o propagandno narativia. Ko jekh akava si em akharin sa o zainteresirime te konektirinen pe ko maripa mujal dezinformacie thaj o maligno presie.

TROMALKEREN TUMARI GODI si proekto taro CIVIL te šaj oven mujal o dezinformacie, propaganda thaj hibridno daravina prekal monitoring, analize, mediumska aktivitetoa thaj direktno komunikacia e dizutnjencar thaj o dizutne.

O CIVIL si jekh taro majpendžarde organizacie ko regioni so kerel buti sar so si monitoring, thaj analize taro dezinformacie, hibridno daravina thaj aver forme taro maligno presie.

SKENIRIN
BAŠO MAJBUT INFORMACIE

Овој проект е поддржан од Амбасадата на САД. Мислењата, откријата и заклучоците или препораките изнесени овде се на имплементаторите/ авторите, и не ги одразуваат оние на Владата на САД.

Dezinformacie

I dezinformacija si msangindo te buvljaren pe hovavne jali felerično informacie bašo hovavibe jali manipulacia, prekal strateško thaj mediumsko taktike te šaj resena pe politikane, maripaskere jali komercijalno targeti.

O dezinformacie si globalno daravikerin, sebepi so šaj but siga buvljona hovavne narativeja ko buvlo than sakote.

O dezinformacie si but rizično soske si len potenciali te keren hulavipa thaj tenzie, em te sikaven zor takati sar so si maškaretnikani thaj maškareligisko korelacia, euroatalnsko integracie, migracie, vakcinacia thaj socialno politika.

O dezinformacie si bari daravin baš i demokratia, soske šaj te ovel len bari presia upral i phravdi gind, alusaribaskere rezultatia thaj socialno harmonia.

Maripa

MUJAL DEZINFOORMACIE [1]

Ko maripa mujal o dezinformacie konektirime si thaj govermentia, o sekjuritati ofisia, tehnološko kompanie thaj civilno sasoinnija.

Faktea tari globalno natura taro dezinformacie, i internacinalno kolaboracia maškar o govermentia thaj o organizacie si but impitantno.

I kanonikani regulativa khelel importantno rolja ko maripa mujal o dezinformacie, resarinaja te akharen ko džovaplipa o kreatoria thaj distributeria taro dezinfotmacie..

Ko fokusi e instituciengje thaj e civilno sasoinnijaske si medumsko edukacia thaj digitalno edukacia kote so dela pe lenge arka e manušenge te šaj keren diferencia maškar o čačipa thaj o hovavipa. Odova kerel pe kana sako drom keren kontrola taro o faktia thaj deformiribaja thaj vakeribaja e dezinfotrmaciengje thaj ko si olengere kreatoria thaj distributeria.

Maripa

MUJAL DEZINFOORMACIE [2]]

Imperativi ko maripa mujal o dezinformacie si o strateško akceptcia. O strategije trubul te oven sa astarde, lokhe akomodime thaj te prependžaren o super dinamično natura tari i industria ko kreiriba thaj buvljaripa taro dezinformacie.

Trubul kontinurimo buvljaripa ko neve taktike thaj progresivno tehnologie ko maripa mujal akava bilačhipa.

O governmentia thaj o civilno sasoinipa implementirinen kampanje baši edukacia em zojrakeriba i gind kote so potencirinena o riziko taro informacie. Ola motivirinena o džovaplipa taro kreiriba thaj distribucia em istemalkeriba e informacienge.

I transparentno komunikacia maškar o governmentia, mediumia thaj i javnost si kotor taro maripa mujal o dezinformacie, kote so kreirinel pe pakjiv thaj distanciriba taro hovavne narativia.

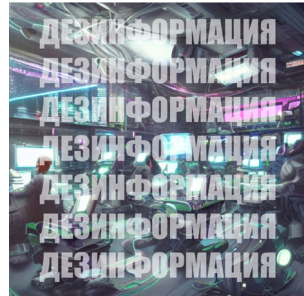
Dezinformacia

DARHI E LAFESKE

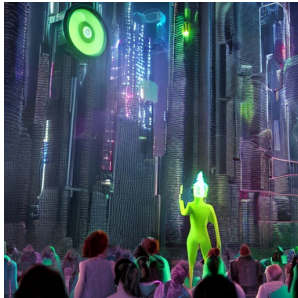
O termini „dezinformacia“ si le pire darhie taro rusko lafi „дезинформация“ (dezinformacia) so istemalkeren sine len e askereskere thaj špiunsko ofisia ki Sovetsko Unia ko vakti taro Šudro mariba.

I Sovetsko Unia istemalkeren sine diferentno hovavne taktike, konektirime em hovavne narativia, keriba hovavne dokumentia thaj implementacia operacie tari presia, sar kotor taro olengere strateško zorikeribaskoro vakti taro akava geopolitikano konflikti.

O termini taro tegani evoluringja thaj akana majbut istemalkerela pe sar ilustracia taro načačipa so niatea si te buvljon ko diferentno targetia an o diferentno kontekstia.

Teorie taro zagovor

I teorija taro zagovor si pakjiv kaj tikni grupa zorale manuša implementiririna garavde operacie bašo plo benefiti, aistemalkerde taro sasoinipa. Egzamplo:

Nevi lumiakiri hierarhia: I teorija taro zagovor e garavde elitake (Illuminatia) so legarel e lumia prekal autoritavno lumiakoro govermenti.

Romeo Džihad: Islamofobično teorija tari zagovor prekal so o muslimansko murša, prekal prandin, konvertirinen e hindusko džuvljen an o islam, te šaj len i India prekal demografsko progresia taro muslimania.

5G zagovor: Nanaukakiri pakjiv kaj o 5G tehnollogia kerel zijani ko sastipa ko manuša thaj kerel oo nasvalipa sar so si COVID-19.

Reptilia: Teorija taro zagovor prekl kote i lumia kontrolirinen svemircia – reptilia ki manuškani forma – so resen politikano zori te šaj legaren o manušipa.

Deepfake

Deepfake si hovanvni praktika so istemalkeren progresno tehnologija baši audiovizuelno manipulacia thaj falsikujbe e saikererinake, em but droma istemalkerel pe makinakere sikljjbaja thaj i veštačko intelegencia.

E Deepfake hovanvne sikaven pe individue kaj vakerena jali kerena khanči so nikana na kergje.

Ilustrativno egzamplo taro deepfake video kote so o ukrainsko prezidento o Zelenski akharel e Ukraincon te predajnen pe. O video sine hovanvno , numa dikhlja le i lumia em sine kotor tari maribaskiri propaganda e Rusijakiri mujsal i Ukraina thaj olakere thema amala.

Deepfake tehnologija kerel ko jekh problemo an i lumia, sebepi o ptenciali taro oolakoro bilačo istemalkeriba ko buvljaripa dezinformacie thaj propaganda.

Internet TROL

O Trol (troll) si anglikano lafi so ki translacia si sar našužo džudže (patuljako – harno manuš) jali Džino (baro manuš). Avel taro purano nordisko lafi trøll so si sar džini jali vampiri.

Ko sleng o internet trol sikavel persona so buvljarela inflamatorno teleperavibaskere thaj hovavne saikerina.

I resarin taro trolia si te keren presia upral i percepcia e manušengiri thaj te keren, haosi, konfuzia, natolerancia jali dar, a buvljaripaja o dezinformacie , jali natolerantno retorika thaj akharina ko keriba terori.

O trolia so sako drom kotor tari organizirimi struktura, numa o efektia taro olengooro butikeriba istemalkeren organizirime propagandno strukture. Ola but droma organizirinen pe thaj sar „ trol fabrike“ jali „trol askeria“ so si konektirime e politikane partiencar jali propagandno centroa.

O ekspertoa vakerena: „Ma parvar e trolen! Ignoririn!“

Trol askeri

Trol askeri jali „fabrika bašo trolia“ si organizirime thaj buteder droma institucionalizirimi grupa ko interent trolia so keren aktiviteto kolektivno thaj sistemski bašo specifično politikane resarina.

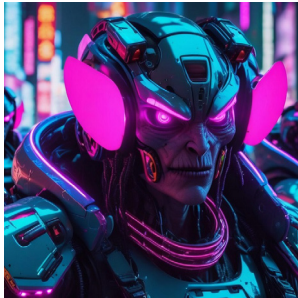
I resarin si te zojrakeren pe desave percepcie te diskreditirinen pe o rivalia thaj te manipulirinen o javno diskursi odolea so ka pheren o on line than precizno ikerde saikerinaja.

O Trol askeria keren em buvljaren hohavne narativia prekal socialno networko thaj mediumia, te šaj formirinen javno gind , kote so istemalkerena algoritmia te šaj buvljaren o mesažia masovno thaj targetirinen nesavi demografia.

O Trol – askeri but droma istemalkerena te keren presie upral e alusaribaskoro proceso, te diktirinen i javno hoš jali te keren hulavipa an o sasaitnipa.

Natolerantno retorika

Natolerantno retorika si forma tari komunikacia so sikavela natolerancia jali kerel motivacia ki individua jali grupa te keren terori upral i funda. Taro karakteristike sar so si etnikani, darhi, religia, jeri jali seksualno orientacia.

Verbalno, hramosardi jali simbolikane notacie soo keren teleperaviba, dehumanizirinena jali marginalizirinena nesavi jekhin si natolerantno retorika.

Natolerantno retorika an o mediumia thaj socialno networko motivirinen diskriminacia thaj socialno hulavipa, a ko jekh kerena em tenzie em terori , em aktia tari natolerancia ki realno lumia.

O maripa mujal natolerantn retorika šaj len pe jurisdikciakere konsekvence, edukacia thaj kampanje ko zojrakeriba i javno gind bašo multikulturalizmi, tolerancia, haviba thaj respektiriba e diferencienge.

Propaganda

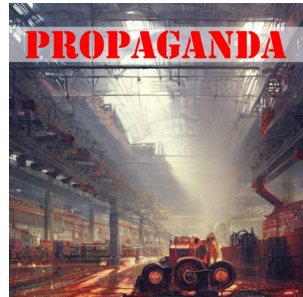
I propaganda si forma tari komunikacia so istemalkerela čačutne jali hoovavne informacie te šaj kerel presia thaj manipulacia ki gind, emocie thaj aktiviteteto ko manuša.

I resarin e propagandakiri si te formirinel javno percepcia thaj korelacia ko manuša baši desavi idelogia, kauza jali politikani agenda.

I propaganda but droma ikerel pe ko emocie, sar so si dar jali natolerancia, patriotizmo jali empatia, te šaj kerel zorali reakcia.

I propaganda si la tendencia te kerel lkhe o phare pučiba thaj istemalkerela stereotipia te šaj bičhavel mesaži so ka resen dži ko manglo epilog em reakcia ko manuša.

Oo infoormacie so si ki propaganda si selektivno, te šaj resel pe sasto supрто tari sasti ideologia jali kauza.

Askereskiri propaganda

E askereskiri propaganda si daravutni šastra mujal o rivali thaj si fundavutn instrumenti ki promocia e nacionalno askereskere zorikeriba, akharinaja te del pe em viktimia ako trubul em te den fizičko takkati, godi em love bašo sukcesialo legaripa e maripaske.

Ko demokratsko thema, govermentesa so si alusarde anglal o dizutne - bizi jali uniformaja trubul te ovel informirime baši progresia an maripe.

Tromalo thavdipa e infrmacieng e si te kerel majzorage e nacia em bizi datr te akceptirinel em e našavde viktimenge thaj te viktimirinel pe , te kerel kolaboracia ko sako forma taro nacionalnbo zori salde te lel pe i viktoria.

E askereskiri propaganda kerel zori thaj te demoralizirinel thaj te kerel len panda podaravutne e ri-vale, resarinaja te phagel oleskoro morali thaj motivi te marel pe.

Hibridno maripa

Nane univerzalno definicia bašo hibridno marippa. Odova si teoria taro askereskiri strategia, kote so istemalkeren pe politikane maripaske thaj konektirinela o konvencionalno thaj nakonvencijalno maripa.

O hibridno maripa konektirinel thaj sajber atakia thaj diferentno forme tari presia, buvljaripa dezinformacie thaj propagande, špionaža, thaj subverzivno aktiviteteto.

Ko hibridno mariba si em koombinacie taro metodia em taktike prekal implementacia sar so si diplomatia, politika em ekonomia.

Ko hibridno maripa preperel em finansiriba ekstremistia jali teroristikane grupe.

O subverzivno thaj teroristikane akcie, naselektivno terori thaj kriminalno aktivitetia si len resarinake te anen psihoza thaj haosi an i them taro hibridno atakia.

10 propozaloa

SAR TE OVEN PROTEKTIRIME TARO DEZINFOMACIE

Šaj dikhel pe tumenge akala propozaloa kaj len tumenge but vakti. Numa baš o dezinformacie šaj anen tumen ko duj gogja, em but riziko situacie. Akala propozaloa ka šparinen tumaro vakti em ka keren tumenge protektiva.

1. Zojrakeren i informacia kontroliribaja taro pobuter renomirime hainga taro haberia.
2. Keren rodaripa bašo kredibiliteti thaj domeni taro hainga. Našen taro napendžarde domenia.
3. Keren percepcia bašo kredibiliteti e autorenge rodaripaja olengiri biografia. Arakhen tumen tari polarizacia politikane saikerinaja.
4. Dikhen kobor si autentično o fotosi ko internet.
5. Ma drabaren salde o bare avgo inforacie. Drabaren thaj o sasto teksti. Roden stručno

citatia, oficijalno statistika thaj notacie.

6. Ikeren i kritično forma taro rezoni. Ma mukhen te peren telal i presia taro personalno konkluzie jali emocie.
7. Kontrolirinen si li o informacie tari rubrika humor jali satira tari web rig.
8. Den sama taro sponzoririme saikerina thaj reklame, so šaj istemalkeren o emocionalno reakcie.
9. Istemalkeren riga kontroliribaske e faktenge bašo biathinalo em zojrakeren o čačipa e informaciakoro.
10. Verifikujnen i autentično percepcia e fotoseskiri e učarinencar, bange rabia jali istemalkeribaja instrumenti sar so si o Google Reverse Image Search.

Trujal o logo taro proekti, sa o ilustracie si generirime suportoa tari veštačko intelegencia.

O monitoring timi taro CIVIL dive thaj rakj opservirinela o mediumia thaj socialno networko , identifikujnela, analizirinela thaj sikavela o dezinformacie , propaganda, natolerantno retorika thaj hibridno daravina. O CIVIL akharel sa e dizutnjen thaj dizutne te konektirinen pe ko maripa mujal dezinformacie thaj te notirinen len:

civil@civil.org.mk, notacijaja ГРАЃАНСКА ПРИЈАВА jali mesažoja ko www.facebook.com/civil.mk.

Akaja brošura si editirime ko šlampimo thaj elektronsko formati ki mediumsko platforma taro CIVIL. Skenirin baši akcepacia ki elektronsko verzija.

OV KOTOR TARI AKCIJA!

Ovoј projekt e poddržan od Ambasadata na САД. Мислењата, откритијата и заклучоците или препораките изнесени овде се на имплементаторите/ авторите, и не ги одразуваат оние на Владата на САД.